

страждає від війни, поніс за це справедливу відповідальність.

Для протидії незаконному використанню гуманітарної допомоги є необхідним внесення змін до статті 201-2 КК України, а саме, щодо зменшення мінімальної межі для притягнення до кримінальної відповідальності (вчинення у значному розмірі – 582 тисяч 400 гривень) та зазначення такого ж розміру як для кримінальних правопорушень проти власності – 3328 гривень. До того ж, Кодекс України про адміністративні правопорушення доцільно доповнити новою статтею, що передбачала б відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, вартість яких не перевищує двох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (станом на 2026 рік – 3328 гривень).

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua>.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2022-2025 роки. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushehnyia-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3920>.
4. Музичук О. М. Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану. Вісник ЛННІ ім. Е. О. Дідоренка. 2023. Вип. 3 (103). с. 75.
5. Порядок пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану//Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 р. № 953. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2023-%D0%BF#Text>.
6. Про введення воєнного стану в Україні//Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
7. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги//Закон України від 24 березня 2022 року № 2155-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>.

Юрій ГАРКУША

ад'юнкт кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Кримінально-правова політика України у сфері забезпечення національної безпеки та діяльності органів державної влади у чинному КК України реалізується шляхом встановлення кримінальної відповідальності за відповідні суспільно небезпечні діяння у наступних розділах Особливої частини: розділ I «Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України», розділ XIV «Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації», розділ XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів», розділ XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [1].

У проєкті КК України, розробленому робочою групою з питань розвитку кримінального права (утворена на підставі указу Президента України від 07 серпня 2019 р. № 584/2019 [2]), пропонуються напрями реформування кримінально-правової політики України у сфері забезпечення національної безпеки та діяльності органів державної влади. Зокрема, пропонується передбачити у книзі дев'ятій «Кримінальні правопорушення проти держави та національної безпеки України» Спеціальної частини проєкту КК України такі розділи: розділ 9.1 «Злочини проти національної безпеки України», розділ 9.2 «Кримінальні правопорушення проти режиму таємниці інформації, що належить державі», розділ 9.3 «Кримінальні правопорушення проти порядку перетинання державного кордону України та міграційного режиму», розділ 9.4 «Кримінальні правопорушення проти порядку публічної служби», розділ 9.5 «Кримінальні правопорушення проти доброчесності у публічній сфері»,

розділ 9.6 «Кримінальні правопорушення проти порядку декларування», розділ 9.7 «Кримінальні правопорушення проти порядку публічного управління», розділ 9.8 «Кримінальні правопорушення проти порядку виконання військового, мобілізаційного обов'язків, проходження альтернативної служби чи служби цивільного захисту» [4].

Запропонований підхід щодо об'єднання у межах одного родового об'єкта суспільних відносин у сфері охорони інтересів держави та національної безпеки України вбачається обґрунтованим, оскільки частиною діяльності органів державної влади, згідно Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. [3], є забезпечення національної безпеки і оборони.

Аналіз положень проекту КК України дозволяє стверджувати про дещо відмінний від чинного КК України підхід його розробників до криміналізації таких суспільно небезпечних діянь як державна зрада та колабораційна діяльність.

Так, у ст. 9.1.5 проекту передбачені чотири можливі види зради Україні, що вчиняються її громадянином: 1) вступ у збройне формування держави-агресора, 2) участь у здійсненні акту агресії проти України, 3) надання допомоги іноземній державі чи її представнику у підіривній діяльності проти національної безпеки України, 4) ініціювання перед представником іноземної держави чи іноземної організації вчинення діяння, передбаченого пунктами 1-4 цієї статті, чи згода з його пропозицією вчинити таке діяння. Шпигунство, яке вчиняє громадянин України або інша особа, пропонується криміналізувати у окремій нормі – ст. 9.1.8 [4].

Фактично у пропонованій редакції ст. 9.1.5 проекту КК у пунктах 1, 2 та 4 його автори конкретизують ознаки такого нині чинного виду державної зради як перехід на бік ворога в період збройного конфлікту (ч. 1 ст. 111 КК України) [1]. Дозована конкретизація ознак суспільно небезпечного діяння у диспозиціях відповідних кримінально-правових норм сприяє однозначному тлумаченню цих норм і, відповідно, їх однаковому застосуванню.

Стаття 9.1.6 проекту пропонує криміналізувати п'ять видів колабораційної діяльності, які може вчинити громадянин України, який на тимчасово окупованій території України підтримує державу-агресора, добровільно співпрацюючи з нею, а саме: 1) організував чи проводив незаконні вибори або референдум, 2) організував чи проводив захід політичного характеру щодо реалізації або підтримки рішень чи дій держави-агресора, 3) впроваджував стандарти освіти держави-агресора у закладах освіти, обіймаючи посаду, пов'язану з виконанням організаційно-розпорядчих функцій, 4) передав активи, надав послуги чи виконав роботи для задоволення військових потреб держави-агресора або 5) займав посаду, пов'язану з виконанням владних, організаційно-розпорядчих, адміністративно-господарських, контрольно-ревізійних чи реєстраційних обов'язків, в окупаційній адміністрації держави-агресора або підконтрольному державі-агресору самопроголошеному органі, який узурпував виконання владних функцій на тимчасово окупованій території України, або в установі чи організації, створеній такою адміністрацією чи таким органом, крім посади у збройному формуванні держави-агресора [4].

Наведені у проекті КК України пропозиції щодо видів колабораційної діяльності звужують їх коло порівняно з чинною редакцією ст. 111-1 КК України. При цьому всі пропоновані види зазначеної діяльності є злочинами, а не кримінальними проступками (провинами), як це є на сьогоднішній день у ч.ч. 1, 2 ст. 111-1 КК України.

Вбачається, що реформування кримінально-правової політики України у напрямку уніфікації у кримінальному законодавстві родових об'єктів кримінальних правопорушень загалом і у сфері забезпечення національної безпеки та діяльності органів державної влади, зокрема, дозованої конкретизації ознак державної зради та звуження кола видів колабораційної діяльності пропорційно ступеню їх суспільної небезпечності сприятиме ефективності реалізації кримінально-правової політики держави у досліджуваній сфері як в умовах воєнного стану, так і після його скасування, особливо при прийнятті рішень щодо притягнення до кримінальної відповідальності окремих осіб, які проживали на тимчасово окупованій території та так чи інакше співпрацювали з представниками країни-агресора.

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Питання Комісії з питань правової реформи: Указ Президента України від 07 серпня 2019 р. № 584/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5842019-28949>.

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

4. Текст проекту нового Кримінального кодексу України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code>.